

ПЕРЕДМОВА

Вивільнення історичних досліджень з тісних ідеологічних рамок посприяло кардинальному розширенню тематики й спрямуванню наукових студій у нове русло. На перший план у нових за тематикою та спрямуванням працях виступила людина з її інтересами та прагненнями, духовним світом та повсякденним життям. Саме тому історичний процес став розглядатися не лише вертикально – у хронологічному вимірі, а й горизонтально – у розрізі реального життя безпосередніх творців та учасників історичного процесу.

Таке розширене й поглиблене дослідження подій та явищ, що відбувалися, дозволить вдумливого й неупередженому ученому-історичу виходити на нові рубежі історичних досліджень. Зокрема, поєднання вертикального й горизонтального дає змогу дослідити соціальні настрої тих чи інших верств населення у переломні моменти історії, сприяє поглибленню наукових студій за рахунок висвітлення ставлення людей до тих чи інших економічних, політичних, соціальних та релігійних трансформацій. Більш повна реконструкція подій та явищ минулих епох також дасть можливість розкрити вплив внутрішнього світу людини, її світогляду на формування та трансформацію оточуючого світу й, таким чином, зумовить відхід від суто матеріалістичного сприйняття історичного процесу. Це, у свою чергу, допоможе гармонійному вирішенню вельми актуального й болючого протиріччя між глобалізаційними процесами й необхідністю збереження національних традицій, релігійних уявлень та світосприйняття.

Істотне розширення тематики й спрямування історичних досліджень дозволяє вітчизняним ученим-історикам об'єктивно висвітлювати не лише суто теоретичні проблеми, а й, власне, практичне їх втілення у реальне життя. Досліджуючи еволюцію законодавства, важливо показати ступінь та рівень виконання тих чи інших законодавчих актів, а також вплив даного процесу на ті чи інші сфери суспільно-політичного, економічного та соціального розвитку країни. При висвітленні цілого комплексу питань, пов'язаних з релігійністю тих чи інших верств суспільства, актуальним є дослідження цілого комплексу питань, пов'язаних з тим, як саме релігійність впливала на політичні погляди та переконання людей, вибір методів та засобів господарювання, ставлення до тих чи інших важливих життєвих питань та проблем.

Тому, у світлі розвитку нових тенденцій вітчизняної історичної науки, особливого значення для учених-істориків набувають джерела. Перехід від глобальних, суто історичних досліджень, до конкретних, міждисциплінарних за характером студій, здатний істотно змінити ставлення до джерельної бази кожної наукової праці в історичній сфері. Виникає як необхідність написання праць, що базуються на якомусь певному типі джерел (аналіз судових справ, обробка спогадів, епістолярної спадщини, щоденників і т.д.), так і залучення цілого комплексу найрізноманітніших – фольклорних, етнографічних, історичних джерел. Активно вводяться у науковий обіг джерела, пропонувані новим у вітчизняній науці напрямком – усною історією, активний розвиток якої припадає на пострадянський період.

Розширення джерельної бази історичних студій вимагає від істориків не лише введення до наукового обігу нових, недоступних раніше джерел, та напрацювання нових підходів до уже доступних документів. Актуальним для вітчизняної науки є чітке й фундаментальне обґрунтування концепцій, що висувуються, ґрунтовною

джерельною базою. Адже молода українська держава переживає нині етап становлення і утвердження. Саме сьогодні, коли вітчизняними науковцями ведуться активні пошуки та обґрунтування місця України у європейській спільноті, ролі українського народу в історичному процесі, досить легко піддатися спокусі вдаватися до популізму, чи ж створення штучних концепцій, підвладних кон'юнктурі ситуації, що склалася.

Тому для успішного розвитку вітчизняної історичної науки важливим є обмін досвідом та думками між дослідниками у цій важливій галузі. Одним з наукових видань, на сторінках якого ось уже не перший рік і розгортається цей обмін, є черговий випуск даного збірника. Статті, розміщені на його шпальтах, не лише висвітлюють актуальні й дискусійні питання вітчизняної історії XIX – початку XX ст., а й стимулюють розвиток наукових дискусій, покликаних спрямувати їх у нове русло неупереджених та усесторонніх досліджень минулого українських земель.

Структура видання підпорядкована новим тенденціям розвитку вітчизняної історичної науки. У збірнику об'єднані соціально-економічні, політичні, історіографічні й біографічні розвідки, дослідження питань культури й духовності. Завдяки широкому спектру тематики статей, що публікуються, їх глибині, новизні й дискусійності, випуск збірника представлятиме значний інтерес не лише для академічних учених-істориків, викладачів та студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю, а й для широкого кола небайдужих до вітчизняної історії читачів.